

NIEUWSBRIEF

JUNI 2010 nr 3

Vereniging Vrienden Nieuwe Kunst 1900
www.vvkn.nl / secretariaat: Steenstraat 89A2, 6828 CH Arnhem, tel: 06 - 1623 0042 e-mail: secretaris@vvkn.nl

BELANGRIJKE DATA

- zaterdag 24 juli: Stadswandeling Amsterdam-Zuid
- donderdag 16 september: bezoek aan Instituut Collectie Nederland (ICN) en architectuurwandeling Rijswijk
- 8 - 10 oktober: 3-daagse reis naar Gent en omgeving

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: statuten en evenementen (pag 2)
- Terugblik - foto's - bezoek Amersfoort op 29 mei (pag 2)
- Evenementen: 24 juli (stadswandeling Amsterdam-Zuid) en 16 september (bezoek ICN en architectuurwandeling Rijswijk) (pag 3)
- De glasschilder H.L.D. Kocken (1882-1955) (pag 6)
- Oproep 'geheim' Den Haag (pag 8)
- dvd box Markante Nederlandse gebouwen en architecten uit de 20ste eeuw (pag 9)
- Kalenderplaten Verstijnen te koop (pag 10)
- Tentoonstellingsagenda (pag 11)
- Van de penningmeester: ledenbijdrage (pag 16)

VAN HET BESTUUR

Statuten

De officiële afwikkeling van de wijziging van onze statuten heeft inmiddels plaatsgevonden. De akte is gepasseerd ten overstaan van notaris Grijmans in 's Gravenhage, die bereid was zijn werkzaamheden te verrichten voor een uiterst coulant bedrag. Wij zijn hem daar uiteraard bijzonder erkentelijk voor.

Evenementen

Verder heeft het bestuur besloten dat men zich in het vervolg ook via internet per email kan aanmelden voor een excursie. Aangezien we het principe hanteren dat de volgorde van binnenkomst van de aan-

melding bepaalt bij overtekening of men geplaatst is zou dat betekenen dat opgave via de e-mail het meest kansrijk is. Teneinde te voorkomen dat leden, die geen internet hebben, daardoor minder kans zouden hebben op plaatsing, is binnen het bestuur afgesproken dat als fictieve datum van binnenkomst van de e-mail een datum van 2 dagen later wordt aangehouden.

Het bestuur is verheugd dat er zich ruim 60 geïnteresseerden voor onze reis naar Gent hebben aangemeld! Deze mensen zullen binnenkort bericht ontvangen van SRC Reizen. Zie voor een uitgebreide omschrijving van de reis onze vorige nieuwsbrief (2010 nr 2) die in te zien is via de website. ■

TERUGBLIK EXCURSIE AMERSFOORT

Op 29 mei bezochten ruim 40 leden en introducés de excursie naar Amersfoort.

Bijgaande foto's van onze webmaster Eef de Hilster onderstrepen een zeer geslaagde dag. Een bijzondere ervaring was vooral de mogelijkheid om een kijkje te nemen in het voormalig gymnasium van stadsarchitect van

der Tak en in het huis en in de tuin van villa 'De Wachter' ontworpen door de architect Wijdeveld. ■

Belgenmonument van Huib Hoste

*(boven) voormalig gymnasium en
(rechts) villa 'De Wachter'*

EVENEMENTEN

Wandeling Amsterdam-Zuid op 24 juli

Op zaterdag 24 juli organiseert de VVNK een wandeling door het deel van Amsterdam Zuid dat wordt getypeerd door opvallende bouwwerken van de Amsterdamse School in Plan Zuid. Het gaat om het gebied direct ten noorden van de Jozef Israelskade (Schilderskade in De Avonden), de P.L. Takstraat, het Henriëtte Ronnerplein en directe omgeving.

De wandeling wordt geleid door de kunst-historicus en docent Max Put.

Max Put is gespecialiseerd in architectuur en in Art Nouveau. Hij heeft veel ervaring met stadswandelingen.

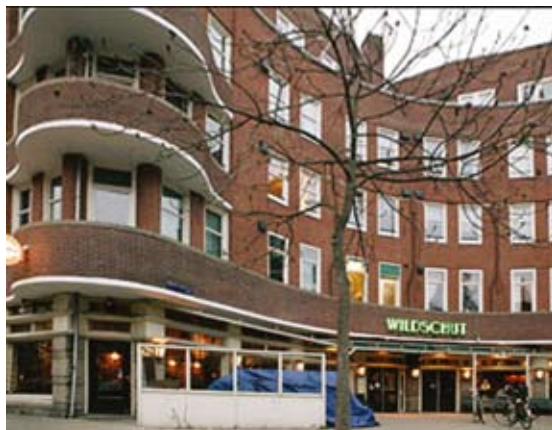

We komen bijeen in Café-Restaurant Wildschut aan het Roelof Hartplein 1-3. Het programma is als volgt:

10:30 uur	Ontvangst met koffie
11:00 uur	Inleiding door Max Put
11:45 -	Rondwandeling
13:30 uur	Informeel lunch

Max Put zal de afstand tussen Wildschut en het kerngebied van de Amsterdamse School proberen aangenaam te overbruggen door ons onderweg te wijzen op interessante details.

De lunch (meer een picknick) houden we

een eenvoudig vanwege het feit dat Wildschut – met zijn fraaie Déco-interieur – niet goedkoop is. Ook het tarief van onze inleider is wat hoger dan voor een standaard wandeling. Resl en Dé verzorgen broodjes etc. die we afsluitend kunnen nuttigen.

Pieter Lodewijk Tak (1848-1907) was onder meer redacteur van het radicale dagblad De Amsterdamer, oprichter van De Kroniek, hoofdredacteur van Het Volk en lid van de Tweede Kamer voor de SDAP (1905-06). Hij is oprichter van de Algemene Arbeiderscoöperatie De Dageraad ('Niets is mooi genoeg voor den arbeider').

Het zijn deze woningstichtingen en de planmatige gemeentelijke aanpak die zo bepalend zijn voor dit stadsdeel. Omvangrijke woningblokken werden in één gecoördineerd plan uitgevoerd. Veel invloed op de woningbouwpolitiek ging uit van Floor Wibaut ('De Machtige', 1859-1936), SDAP-wethouder (1914-27, 1929-31; 'Wie bouwt? Wibaut!') en jarenlang medewerker van Taks Kroniek.

In 1918 kreeg De Dageraad een stuk grond in erfpacht waarop de Stichting haar eerste 300 woningen kon realiseren. Overigens is deze 'socialistische' erfpacht nu voor veel woningeigenaren in Amsterdam een kost-

bare aangelegenheid geworden: canons gaan bij herziening vele malen over de kop en de term 'détournement de pouvoir' valt geregeld.

De opdracht voor het blok De Dageraad ging in 1918 naar Michel de Klerk (1884-1923), bijgestaan door Piet Kramer (1881-1961). In 1923 werden de laatste woningen opgeleverd.

Deze 'droom in baksteen' biedt veel ritmische afwisseling in afmeting, geleding en vlakbehandeling.

Architectuurstudenten uit Japan besteden er jaarlijks meer dan een dag aan!

Helaas kunnen we geen enkele woning binnen bezichtigen. Zoiets is wel eens mogelijk tijdens de Monumentendagen in september.

Misschien heeft een van onze leden hier een familielid of vriend(in) wonen die ons toegang wil bieden?

Binnen zou de paternalistische aanpak getoond kunnen worden. De arbeider werd geleerd hoe te wonen: de keuken alleen om voedsel te bereiden, niet om de maaltijd te gebruiken; de zitkamer met ramen waaruit niet geleund mocht worden ...

Aanmelding

De wandeling staat open voor maximaal 25 deelnemers. De kosten bedragen € 21,00 voor leden en € 24,00 voor introducés.

Aanmelding **vóór 7 juli** kan via bijgevoegde aanmeldstrook en via internet (www.vvnk.nl/evenementen.html).

Deelname gebeurt op volgorde van binnenkomst van de aanmeldingen. ■

Adressen

Café-Restaurant Wildschut
Roelof Hartplein 1-3, tel 020 6738622

TRAM/BUS

Bereikbaar met **tram** 3 / 5 / 12 / 20 / 24
en **bus** 170 / 171 / 172.

AUTO

Betaald parkeren in de omgeving.
Wilt u onbetaald parkeren, doe dit dan in de omgeving van de Van Nijenrodeweg en neem daar lijn 5 (ca. 10 min.).

Excursie naar het Instituut Collectie Nederland (ICN) te Rijswijk en architectuurwandeling in Rijswijk op donderdag 16 september a.s.

Het ICN is een buitendienst van het Ministerie van OCW en beheert een kunstcollectie van ca 140.000 objecten. Een deel van deze kunstwerken is uitgeleend aan musea, openbare gebouwen en Nederlandse ambassades in het buitenland. Het andere deel is opgeslagen in de depots van het ICN.

Programma

10:30 uur	Ontvangst met koffie en cake in het ICN
11:00 uur	Rondleiding langs de collectie Moderne Kunst 1880-1940
12:00 - 13:00 uur	Lunch in het bedrijfsrestaurant voor eigen rekening
13:30 - 15:00 uur	Architectuurwandeling vanaf Museum Rijswijk

In deze depots zal conservator Eric Domela Nieuwenhuis ons een rondleiding geven langs kunstvoorwerpen uit de periode 1880-1940.

Architectuurwandeling

Na een lunch voor eigen rekening in het Bedrijfsrestaurant van het Ministerie gaan wij per tram 17 of auto naar het Museum Rijswijk. De heer Wim Dammers, secretaris Historische Vereniging Rijswijk, neemt ons mee voor een architectuurwandeling door de wijk Leeuwendaal met vele prachtige Jugendstil huizen en de wijk Cromvliet met architectuur uit de 30er jaren, bescheidener van opzet dan Leeuwendaal maar met kenmerkende details uit die periode.

Gevel Geestbrugweg, Rijswijk

Deelname

De kosten voor deze excursie bedragen € 20 voor VVNK-leden. De lunch is voor eigen rekening.

Helaas kunnen in het ICN jaarlijks slechts 15 personen per organisatie aan een excursie deelnemen. Omdat wij aannemen dat velen een kijkje willen nemen, hebben wij afgesproken de komende jaren een excursie te organiseren. Dus indien u zich nu opgeeft en toch op de wachtlijst komt, krijgt u bij de volgende excursies in 2011 of 2012 als eerste bericht.

U kunt zich opgeven met bijgaande aanmeldstrook of via internet (www.vvnk.nl/evenementen.html) bij Resl von Bönninghausen. ■

Adressen

Instituut Collectie Nederland (ICN)
Visseringlaan 3, 2288 ER Rijswijk
070 3073800

Museum Rijswijk
Herenstraat 67, 2282 BR Rijswijk
070-3903617
www.museumrijswijk.nl

Tram

Naar ICN, Visseringlaan
Vanaf Centraal Station Den Haag gaat u in 20 minuten met tram 17, halte Patentlaan. Vanaf Station Rijswijk: tram 17, halte Volmerlaan.

Van ICN naar Museum Rijswijk:
Tram 17, halte Vredenburgweg of met eigen auto naar Herenstraat 67, Rijswijk

Auto

Vanaf het Prins Clausplein neemt u de A4 richting Rijswijk, Delft. Neem bij verkeersknooppunt Ypenburg afrit 10 Plaspoelpolder. Bij stoplicht rechts af. Het grote grijze gebouw is het ICN, Visseringlaan 3. Daar is beperkt gratis parkeerruimte.

DE GLASSCHILDER H.L.D. KOCKEN (1882-1955)

Jaap Bakkum

'Neogotiek - architect P.J.H. Cuypers - katholieke kerken = Neogotiek, een katholieke architectuur.'

Deze oneliner past wel in onze snelle tijd,

maar is te kort door de bocht. Vooral als we bedenken, dat de neogotiek zo'n beetje tot ons is gekomen vanuit Engeland en wel door de voorliefde van onze in 1813 uit ballingschap terugkerende kroonprins, de latere koning Willem II. Hij zou daarvoor zelf achter de tekentafel hebben gestaan. Toegegeven, de katholieken bouwden, nadat zij in de Franse tijd vrijheid van godsdienst kregen, in de 19e eeuw veel neogotische kerken. Dat was gewoon modern, met een ideologisch sausje erbij.

Essentieel in deze bouwstijl was licht - ramen - dus een markt voor de glasschilderkunst.

Glasschilderkunst bestaat, naast het ontwerpen, eigenlijk uit twee ambachten: het zetten van glas in lood en het brandschilderen.

De geschiedenissen van neogotiek en glasschilderen laten we hier nu maar voor wat ze zijn.

Gebrandschilderde ramen passen in de rond 1900 levende ideeën over Gemeenschapskunst. Er waren kunstenaars die, overeenkomstig de daarbij horende mores, hun werk vooral als een ambacht beschouwden en in een zekere anonimiteit arbeidden, d.w.z. hun

werk niet signeerden of verscholen bleven achter de naam van atelier of fabriek.

Eén van die tamelijk onbekende glasschilders was de Utrechenaar Hendrikus Leonardus Damaskus Kocken. Hij zag op 11-12-1882, 's morgens om 5 uur, in Utrecht het levenslicht, als oudste zoon van een rooms katholieke broodbakker. Zijn laatste voornaam was anders bedoeld. In katholieke kringen was het wel gebruik om een boring door naamgeving onder patronage te stellen van de heilige, die op de geboortedag werd herdacht; in dit geval Damasus, paus en belijder, die de kerk bestuurde van 366 tot 384. De ambtenaar van de burgerlijke stand wist met deze naam kennelijk geen raad, en waarschijnlijk de vader ook niet zo erg. Bakker Kocken overleed in 1894 op 45jarige leeftijd; zijn weduwe ging voor haar 4 zoontjes tellende gezin de kost verdienen als strijster.

Hendrikus ging na de lagere school werken bij het glasatelier van de Gebroeders Sodenkamp in Jutphaas en volgde 's avonds tekenlessen bij het Utrechts genootschap Kunstliefde. Waarschijnlijk was hij ook enige tijd leerling bij het atelier Geuer, voortrekker in de neogotiek, in de Utrechtse Herenstraat, waar zo'n 30 man werkten.

In 1903 vertrok Hendrikus naar Kevelaar om te werken bij het

Uit particulier bezit (vermoedelijk proefstukken):

Maria, Koningin des Vredes (ca. 1910) en H. Jozef (ca. 1910).

atelier Hein Derix.

In 1911 trouwde hij met Hendrika Tilleman. Na drie jaar keerde zijn gezin naar Utrecht terug en vestigde zich aan de Catharijnesingel 118. Daar werkte Hendrikus veel samen met zijn in de buurt wonende broer die glas-in-loodzetter was.

Het verkrijgen van opdrachten kostte soms wel wat hoofdbreken.

Een opdracht voor kerkraden werd gewoonlijk gegund aan geloofsgenoten. De tekst uit de brief van Paulus aan de Galaten 6:10 - *"laat ons wèl doen aan allen, maar het meest aan de huisgenoten des geloofs"* - steunde dat. Tegenwoordig heet dit, benutten van netwerken. Los daarvan, het was natuurlijk gemakkelijk als een kunstenaar de religie van binnenuit kende.

Uiteraard diende de begunstigde geloofsgenoot ook van onbesproken gedrag te zijn (en dat was Hendrikus), lid zijn van de geëigende katholieke kunstenaarsorganisaties, en goed met de opdrachtgevers kunnen omgaan.

Dat laatste was geen sinecure, glasvensters maken voor kerken was dienende kunst. De kunstenaar moest met de uitwerking

van zijn ideeën schipperen met verlangens van de architect van het gebouw, de bestemming en de eisen voor de liturgie, de kwaliteitseisen van het bisdom, de mening van de pastoor, de guldens van het kerkbestuur en meestal ook nog de stem van een sponsor.

Hendrikus Kocken overleed in Utrecht op 6-9-1955 en werd daar begraven op het Barbarakerkhof. Zijn ateliernalatenschap kwam omstreeks 1980 in bezit van het museum Het Catharijneconvent. Daaronder waren 445 tekeningen, waarvan 234 ontwerpen voor ramen mét en voor 158 zonder be-

noemde bestemming. Hoewel Kocken opdrachten uit het hele land verwierf, kwamen de meeste uit het Utrechtse bisdom.

Het laat zich begrijpen, dat de voorstellingen voornamelijk van religieuze aard zijn. Dat wil zeggen: Heiligen, taferelen uit de bijbel, heiligen, legenden, verbeelding van gebeden en kerkelijke feesten. Zijn stijl was aanvankelijk neogotisch. In het begin van de jaren '20 vereenvoudigde hij zijn werk in compactere composities, ontdaan van Byzantijnse erfennissen. Hij hield van heldere, veel licht doorlatende ramen en volgde daarmee Thorn Prikkers credo 'Mit der Sonne selbst malen'. Hij verweet glazeniers als Joep Nicolas, dat zij de vensters dood schilderden. Rond 1930 werden Kockens figuren minder statisch en aangevuld met landschapselementen, later boette het toch ook aan transparantie in. Kocken noemde zijn werk van na Wereldoorlog II een vrije stijl, kennelijk gold het liturgisch idioom toen niet meer zo strak.

St.Geerten, Utrecht (1945)

Andréa Kroon

Uitgeverij De Nieuwe Haagsche verzorgt de zakboekjesreeks Den Haag rond 1900. Eerder verscheen het eerste deeltje 'De speling van het licht, over glas-in-lood.'

Het tweede deeltje heeft als thema: 'Geheim' Den Haag. Vrijmetselaarstempels en andere esoterische monumenten in Den Haag rond 1900.

De auteurs, twee Haagse kunsthistorici, doen hiervoor onderzoek in het Haags Gemeentearchief, dat haar medewerking aan de zakboekjesreeks verleent.

Hagenaars worden uitgenodigd op om bijzondere historische gebouwen te 'nomineren' voor vermelding in het komende deeltje. In aanmerking komen bijvoorbeeld gebouwen van vrijmetselaars, spiritualisten (spiritisten), rozenkruizers, theosofen, antroposofen en andere esoterische organisaties. Voorbeelden zijn de voormalige vrijmetselaarstempel aan de Fluwelen Burgwal en het voormalige theosofengebouw in De Ruijterstraat (nu Museum voor Communicatie).

Kent u andere Haagse gebouwen uit de periode ca. 1875-1940, die vanwege hun bijzondere geschiedenis als esoterisch monument gezien kunnen worden, of 'verborgen' symboliek in de architectuur bevatten? Weet u waar rond 1900 een bekend medium of astroloog woonde? Of op welke locatie regelmatig seances werden gehouden? Reacties zijn welkom via:

audrey@kroonwagtberghansen.nl ■

Helaas is het bekijken van ramen in kerkgebouwen tegenwoordig niet meer zo gemakkelijk. Als U kans krijgt, is het echter interessant om de Gertrudiskerk aan de Amaliadwarsstraat in Utrecht te bezoeken. Daarin zijn vensters van Kocken uit zowel 1925 als 1945 geplaatst.

Kocken heeft nog een verdienste op zijn naam staan. Na 1945 leverden de Duitse door bombardementen vernielde, als herstelbetaling ontmantelde, of met het maken van gewoon glas belaste, fabrieken het voor de glazenierkunst nodige luxeglas niet meer. Hendrikus zou zijn vakkennis voor de glasfabriek Leerdam hebben ingezet om het zgn. antieke glas in Nederland te maken, en daarmee een sleutelfiguur voor de naoorlogse glaskunst zijn geweest. Of dat precies zo is, blijft wat onzeker. Feit is wel, dat er van 1947 tot 1958 aan de Vleutensevaart in Utrecht een Antiekglasfabriek Firma Kocken en Kocken stond. De firmanten waren Hendrikus' zoon en zijn broer, de glasinloodzetter.

In de literatuur is Hendrikus Kocken, ondanks zijn niet geringe oeuvre, karig bedacht. In Het Gildeboek, orgaan van het Sint Bernulphusgilde, van 1919/1920 werden twee artikelen aan zijn werk gewijd en in 1989 was hij één van de 147 glazeniers, die een biografie kregen in Glas in lood in Nederland 1817-1968 van Carine Hoogveld. In 1987 eerde het Catharijneconvent zijn nalatenschap met een artikel in het museum-contactblad. ■

MARKANTE NEDERLANDSE GEBOUWEN EN ARCHITECTEN UIT DE 20STE EEUW

Ons lid Fred Westen maakte ons attent op een 4 dvd-box die volgens hem een absolute aanrader is. De box wordt uitsluitend via de webwinkel van de Volkskrant verkocht en kost exclusief verzendkosten € 19,95. Bestellen kan via: <http://webwinkel.volkskrant.nl/dvd/documentaire/nederlandse-architectuur-dvd-documentaire.html>

De Nederlandse architectuur heeft in de 20e eeuw een hele reeks bijzondere bouwmeesters, stijlen en creaties voortgebracht. Het begon allemaal rond 1900, toen de Jugendstil tot bloei kwam en Berlage opzien baarde met zijn Koopmansbeurs in Amsterdam. In de jaren die volgden, ontstonden relatief kort na elkaar meerdere uiterst herkenbare bouwstijlen, zoals de Amsterdamse school, De Stijl, Het Nieuwe Bouwen, de Jaren 30 en de Wederopbouw.

100 jaar bouwkunst van eigen bodem

De dvd-collectie Nederlandse Architectuur vertelt het verhaal van 100 jaar bouwkunst van eigen bodem. Aan de hand van

boeiende documentaires en reportages uit de archieven van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid maken we een reis langs eigenzinnige architectonische stijlen en hun vertegenwoordigers tot en met de grote namen die in onze tijd internationaal furore maken, zoals Rem Koolhaas en Winy Maas.

INHOUD VAN DE DVD-BOX

DVD 1: Voorgeschiedenis – Berlage - de Amsterdamse school

Met reportages over Jugendstil in Den Haag, de Beurs van Berlage, het gemeentemuseum in Den Haag en een portret over Joan van der Mey, pionier van de Amsterdamse School.

DVD 2: De Stijl - Het nieuwe bouwen

Reportage over kunstenaarsgroep De Stijl, documentaire over Senatorium Zonnestraal van kunstbeweging Het nieuwe bouwen en een programma over de Van Nelle-fabriek.

DVD 3: De jaren 30 - Wederopbouw

Over architect Dudok en het door hem ontworpen Raadhuis in Hilversum. De wederopbouw wordt geïllustreerd door de gebouwen van H.A. Maaskant.

DVD 4: Het nieuwste

Een aantal documentaires over kenmerkende gebouwen en hun architecten van de afgelopen jaren. Met o.a. Rem Koolhaas, Wim Quist en J.H. van den Broek.

DVD informatie

Speelduur: ruim 400 minuten
Nederlands gesproken

KALENDERPLATEN VERSTIJNEN

Thea de Hilster, penningmeester

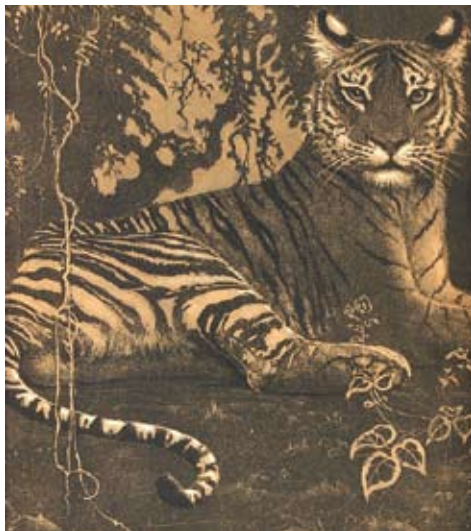
De VVNK heeft van de kleindochter van de kunstenaar Henri Verstijnen (1882 - 1940) de beschikking gekregen over een aantal bijzondere kalenderplaten (ongeveer in A4 formaat) van de kunstenaar. Het gaat om bijgaande afbeeldingen van 'Witte parelhoenders', 'Secretarisvogel', 'Jonge tijger' en 'Wit konijn'.

Verstijnen voelde zich aangetrokken tot de op Oosterse denkbeelden gebaseerde, spirituele levensvisie van de Theosofische Vereniging. Zijn interpretatie van de esoterische symboliek komt naar voren in de lotusbloemen, pauwen, verstilde beelden van Boeddha's en in brieven en gedichten. De essentie van de natuur, de 'ziel', komt in de thema's uilen, reigers, pauwen, exotische dieren, portretten, bloemen en planten en onderwatertaferelen naar voren. De technieken die hij gebruikte zijn verfijnd met scherpe textuur in een dromerige omgeving. Hij experimenteerde graag en ontwikkelde zelf preparaten en procédés. Van 1918-1940 maakte hij ontwerpen voor affiches, reclamewerk en bedrijfslogo's, ex libris en andere gebruiksgrafiek, boek en tijdschriftil-

lustraties, kalenderbladen en ansichtkaarten. Vooral zijn karikaturen voor de Groene Amsterdammer en zijn kalenders, die hij in eigen beheer uitgaf, werden goed verkocht.

Tijdens de AD beurs in februari van dit jaar zijn er al enkele kalenderplaten verkocht, maar we hebben van alle vier de voorstellingen nog exemplaren beschikbaar. Per plaat zijn de kosten € 15,- exclusief verzendkosten. Bent u hierin geïnteresseerd dan kunt u contact opnemen met de secretaris.

De opbrengst van de verkoop is voor de VVNK. We willen de vriendelijke geefster vanaf deze plek nogmaals bedanken. ■

TENTOONSTELLINGSAGENDA per juni 2010

Samenstelling: Ina van Gent aangevuld door Ben Stork

Alkmaar – Stedelijk Museum Alkmaar
www.stedelijkmuseumalkmaar.nl /
072-5489789

In het licht van...De Bergense School geïnspireerd door Cézanne, Van Gogh en le Fauconnier t/m 05-09-2010

Net als vele anderen in die tijd werden kunstenaars van de 'Bergense School' sterk beïnvloed door het werk van Paul Cézanne,

Vincent van Gogh en Henri Le Fauconnier.

De tentoonstelling met de collectie Bergense School van het Stedelijk Museum Alkmaar laat deze invloeden zien aan de hand van bruiklenen van Le Fauconnier en illustratief beeldmateriaal van werken van

Cézanne en Van Gogh. In de tentoonstelling ziet u portretten, stillevens, landschappen en reisimpressies uit de periode 1900 - 1955.

Amsterdam - Van Gogh Museum
www.vangoghmuseum.nl / 020-5705200
Rijksmuseum te gast: Jacques Villon
09-07-2010 t/m 26-09-2010
(pseudoniem van Gaston Duchamp, broer van Marcel.)

Amsterdam – Hermitage
www.hermitage.nl
0900-437648243

Matisse tot Malevich. Pioniers van de moderne kunst uit de Hermitage t/m 17-09-2010

Topstukken van Matisse, Picasso, Van

Dongen, De Vlaminck, Derain en nog vele andere tijdgenoten schitteren in de Hermitage Amsterdam in de tentoonstelling 'Matisse tot Malevich'. Voor deze tentoonstelling zijn circa 75 schilderijen geselecteerd uit de Hermitage St.-Petersburg. Behalve de Franse meesters zijn Russische tijdgenoten als Malevich en Kandinsky vertegenwoordigd.

Bergen – Museum Kranenburgh
www.museumkranenburgh.nl /
072 – 5898927

Kranenburgh voor de Kunst t/m 31-10-2010

Museum Kranenburgh toont in 'Kranenburgh voor de kunst' een van zijn laatste tentoonstellingen in de 'oude villa'. Het is een expositie over het ambitieuze en daadkrachtige echtpaar Van Reenen en hun contacten met de eerste kunstenaars in Bergen en omgeving.

Naast cultuurhistorische informatie over het echtpaar Van Reenen toont de expositie een dertigtal schilderijen van in Nederland tamelijk onbekend gebleven kunstenaars, waaronder Thamina Groeneveld en haar man Fokko Tadema en de Londense sociëty schilder James Jebusa Shannon.

idem
Over en weer: Henri en Friso ten Holt
t/m 31-10-2010

De schilders Henri (1884-1968) en zijn zoon Friso ten Holt (1921-1997) staan centraal in de tentoonstelling 'Over en weer', die op de benedenverdieping van museum Kranenburgh te zien is. Centraal in de expositie staat de invloed die de vader op zijn zoon had en de zoon op zijn vader. In de Nieuwe Zaal van het museum is de invloed van de academietijd van Friso op va-

der Henri waarneembaar. Hier komt in hun beider werk ook het kubisme van Georges Braque en Pablo Picasso tot uiting. Er is ook later werk van de schilders te zien, waar ieder zijn eigen zoektocht voortzet.

Bergen op Zoom – Markiezenhof
www.markiezenhof.nl / 0164-277077
Water, lucht en schepen. Willem van Dort.
t/m 29-08-2010

Willem van Dort (1875 – 1949) is de meest bekende twintigste-eeuwse schilder van Bergen op Zoom. Zijn liefde voor water,

lucht en schepen brengt hij al vroeg tot uitdrukking in zijn tekeningen. Hij wordt gezien als volgeling van de Haagse School en men vergelijkt zijn werk met dat van Jozef Israëls,

George Hendrik Breitner en Matthijs Maris. In de drie tuinzalen en het museumcafé worden ongeveer 50 werken tentoongesteld. Gelijktijdig met de tentoonstelling verschijnt een monografie waarin een representatief beeld is geschetst van de persoon en het werk van Willem van Dort sr.

Idem

Marius Bauer: politieke spotprenten
t/m 29-08-2010

Na 1890 begint zich binnen de literaire beweging van de Tachtigers een nieuwe koers af te tekenen. Het socialisme wordt een belangrijk onderwerp van discussie. Schilders en tekenaars als Marius Bauer, Toorop, Molkenboer en Van

Konijnenburg volgen het voorbeeld van de schrijvers als Lodewijk van Deysse, Herman Gorter, Frederik van Eeden en Henriëtte Roland Holst.

In 1895 wordt het socialistisch weekblad 'De Kroniek' opgericht. Het weekblad heeft in haar relatief korte bestaansperiode wekelijks een politieke spotprent van één van de hierboven genoemde kunstenaars gepubliceerd. De liberale politieke machthebber, de grootindustriële en het heersende kapitalisme kregen er stevig van langs. Het Markiezenhof exposeert meer dan 100 van deze juweeltjes uit bevlogen en vervlogen tijden.

Deurne – Museum De Wieger
www.dewieger.nl

Op reis met Hendrik Jan Wolter
26-06-2010 t/m 12-09-2010

Deventer – Historisch Museum Deventer
www.deventer.nl/musea / 0570-693780

Blik op Blik. Design van verpakingsblik.
t/m 19-09-2010

In 2010 is precies tweehonderd jaar geleden het conservenblik uitgevonden. Uit het verpakingsblik is veel over de veranderingen in smaak, gewoonten en favoriete producten, af te lezen.

Deventer heeft de grootste nationale blikcollectie omdat zij een bijzondere relatie heeft met de blikindustrie. In 1919 startte hier de blikfabriek van Thomassen & Drijver die nu, na verschillende fusies, als Impress de tweede verpakingsblikproducent van de wereld is. Er is dan ook véél blik is te zien in deze jubileumtentoonstelling. De nadruk ligt op de vormgeving. De tentoonstelling geeft u een nieuwe blik op blik!

Het rijk geïllustreerde boek 'Design te koop' geeft interessante achtergronden van de geschiedenis en vormgeving van het Nederlandse verpakkingsblik. Hoofdauteur Mienke Simon Thomas is specialist op het gebied van design. Te koop in de VVV-Museumwinkel.

Domburg – Museum Marie Tak van Poortvliet
www.marietakvanpoortvlietmuseum-domburg.nl / 0118-584618

**Jan Sluijters in de Caldic Collectie
19-06-10 t/m 14-11-10**

Sluijters heeft een bijzondere relatie met Domburg. De kunstenaar verblijft in 1909 in deze plaats en exposeert hier onder andere samen met Piet Mondriaan, Jan Toorop en Leo Gestel tijdens de bekende Dombursche Tentoonstellingen.

Deze tentoonstelling toont een twintigtal schilderijen van Jan Sluijters uit de collectie van verzamelaar Joop van Caldenborgh.

Jan Sluijters (1881–1957) wordt beschouwd als een van de belangrijkste Nederlandse figuratieve kunstenaars uit de 20ste eeuw. Samen met zijn kunstenaarsvrienden Piet Mondriaan en Leo Gestel zoekt hij als een van de eersten in Nederland aansluiting bij het modernisme. De kunstenaar zoekt zijn onderwerpen graag dicht bij huis. Zijn vrouw Greet van Cooten, zijn kinderen en de bloemstukken op de eettafel zijn geliefde motieven. Fietsend door de omgeving van zijn woonplaatsen vindt hij de inspiratie voor zijn landschappen. De tentoonstelling biedt een overzicht van de verschillende thema's uit het veelzijdige oeuvre van Sluijters. Zo zijn naast portretten en naakten ondermeer de befaamde en kleurrijke 'Maannacht IV' (1912) en een zelfportret (1911) te zien.

Enschede – Rijksmuseum Twenthe
www.rijksmuseumtwenthe.nl /
050-4358675

**Gedroomd papier, tekeningen en prenten 1850-1935
t/m 12-09-2010**

(zie voor meer informatie onze vorige nieuwsbrief)

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
www.gemeentemuseum.nl /
0118-584618

**Theo van Hoytema Het lelijke jonge eendje
t/m 15-08-2010**

De tentoonstellingszaal die het Gemeentemuseum speciaal voor kinderen heeft ingericht, toont deze zomer de originele tekeningen en litho's van het boek 'Het lelijke jonge eendje' van Theo van Hoytema uit 1893.

Idem

**Gerrit Benner
22-06-2010 t/m 17-10-2010**

Idem

**Horrix en Mutters 'Twee Haagse meubelfabrikanten'
18-09-2010 t/m 12-12-2010**

Een fascinerende tentoonstelling over de Nederlandse wooncultuur. De Haagse Mutters en Horrix behoren in de negentiende eeuw en de eerste helft van de twintigste eeuw tot de belangrijkste meubelfabrikanten in Nederland. Met hun hoogwaardige ontwerpen wisten zij een welvarende en standbewuste clientèle te winnen. De vele opdrachten van het Koninklijk Huis hebben zowel Mutters als Horrix het predicaat Koninklijk opgeleverd.

De tentoonstelling geeft niet alleen een fascinerend beeld van twee typisch Neder-

landse familiebedrijven, maar brengt ook de geschiedenis van het Nederlandse interieur tot leven.

Hilversum – Museum Hilversum

www.museumhilversum.nl /

035-6292626

**Een mooi ding: Ambacht, vormgeving, kunst 1890-2010
t/m 15-08-2010**

Laren - Singer Museum

www.singerlaren.nl / 035 - 5393939

**Collectie Singer – 'Beelden' en 'Tekeningen en Prenten'
t/m 29-08-2010**

Na de Catalogus Collectie Singer - 'Schilderijen' zijn in mei 2010 de catalogi 'Beelden' en 'Tekeningen en prenten' verschenen. Ter gelegenheid daarvan toont Singer in de zomermaanden een selectie uit de eigen collectie.

Niet alleen de alom bekende beelden en werken op papier, maar ook de vele tot nog toe onbelichte werken uit de collectie van Singer Laren zijn nu te zien: kleurrijke pastels en aquarellen, sobere tekeningen in pen of houtskool, etsen, houtsneden en gravures, beelden in brons, gips, hout en kunststof.

Idem

**Singer Memorial Collection
17-09-2010 t/m 16-01-2011**

De collectie van Singer Laren vindt in oorsprong gevormd door het Amerikaanse echtpaar William en Anna Singer tussen ca. 1880 en 1960. Zij verzamelden werk van Franse, Amerikaanse en Nederlandse tijdgenoten en kunstenaarsvrienden. Sinds de oprichting van Singer Laren in 1954 is de collectie uitgebreid

met werk van kunstenaars die het Modernisme in de beeldende kunst in Nederland vertegenwoordigen, meestal in relatie tot de kunstenaarskolonie Laren-Blaricum.

Idem

**Dutch Utopia. Amerikaanse kunstenaars in Nederland 1880-1914
17-09-2010 t/m 16-01-2011**

Aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw trokken veel Amerikaanse kunstenaars naar Nederland. Zij vestigden zich onder andere in kunstenaarskolonies als Laren, Katwijk en Vondelendam. Het werk dat zij hier maakten zit vol verwijzingen naar de Nederlandse invloed op de (koloniale) Amerikaanse geschiedenis en de waarden en deugden die de Hollanders in hun ogen vertegenwoordigden. De tentoonstelling is tot stand gekomen in samenwerking met het Telfair Museum of Art, Savannah (GA) en toont zo'n 70 werken van kunstenaars als William Merritt Chase, John Singer Sargent, George Hitchcock en Gari Melchers.

Otterlo – Museum Kröller-Müller

www.kmm.nl / 0318-591241

**Alles of niets – Robert van 't Hoff, architect van een nieuwe samenleving
t/m 08-10-2010**

De tentoonstelling Alles of niets – Robert van 't Hoff, architect van een nieuwe samenleving toont het oeuvre van architect en architectuurtheoreticus Robert van 't Hoff (1887-1979). Het werk van de avant-garde architect die lid was van De Stijl wordt gekenmerkt door een sociaal-maatschappelijke betrokkenheid.

Bijzonder is het complete interieur van een studieruimte die Robert van 't Hoff voor zijn woning in New Milton ontwierp en re-

Robert van 't Hoff

Alles of niets
All or nothing

02-04 / 29-08-2010

cent door zijn dochter, Megan van 't Hoff (1922-2009), aan het museum is geschonken. De tentoonstelling geeft nieuw inzicht in Van 't Hoff's worsteling met de vernieuwing van architectuur en de realisering van een sociaal-utopisch gedachtegoed.

Idem

Het scheppen van een blijvend monument - Van landgoed tot nationaal park De Hoge Veluwe t/m 7-11-2010

Dit jaar viert het Nationale Park De Hoge Veluwe zijn 75-jarig jubileum, de aanleiding voor een tentoonstelling in het Kröller-Müller Museum, geheel gewijd aan de bijzondere ontstaansgeschiedenis van het Park. Begin twintigste eeuw kochten Anton

en Helene Kröller-Müller stukken land op de Veluwe. Ze creëerden een landgoed met een parkachtig aanzien wat tot doel had: het scheppen van een "blijvend monu-

ment, waar natuur en kunst op zeldzame wijze vereenigd zouden zijn." De Stichting Het Nationale Park de Hoge Veluwe verwierf het landgoed in 1935. Vanaf dat moment is het toegankelijk voor bezoekers.

Idem

De mannen van Helene 11-11- 2010 t/m 27-02-2011

Deze herfst verschijnt de langverwachte biografie over Helene Kröller-Müller. Zij gaf in haar tijd gestalte aan het eerste Nederlandse museum voor moderne kunst.

In vier hoofdstukken komen verschillende belangrijke personen (mannen) in haar leven aan bod. 'Het leven' zoemt in op de rol van haar vader Wilhelm Müller en haar man Anton Kröller. In 'De liefde' (voor de kunst) staat Sam van Deventer centraal. In 'De kunst' is H.P. Bremmer de centrale figuur: zij volgde kunstlessen bij hem en hij was jarenlang haar adviseur. In 'Het bouwen' spelen Hendrik Petrus Berlage en Henry van de Velde een grote rol. Van de Velde ontwierp het 'tijdelijke' museum dat in 1938 onder leiding van Helene Kröller-Müller haar deuren opende op de Hoge Veluwe. In dit gebouw, nu als Van de Velde-vleugel onderdeel van het museumcomplex, is de tentoonstelling 'De mannen van Helene' te zien.

*(vlnr) Sam van Deventer,
Helene Kröller-Müller en
Anton Kröller*

Rotterdam - Chabot Museum
www.chabotmuseum.nl / 010-4363713

Albin Egger-Lienz, over mens en natuur

t/m 09-05-2010

Chris Lebeau (1878-1945). Sier- en glaskunstenaar.

t/m 12-09-2010

Zwolle – Museum de Fundatie / Paleis a/d Blijmarkt

www.museumdefundatie.nl /

0572 – 388188

De Ontdekking. Vincent van Gogh's 'De molen Le blut-fin' in de collectie van Museum de Fundatie

t/m 04-07-2010

In Museum de Fundatie in Zwolle is woensdag 24 februari een tot dusverre onbekend doek van Vincent van Gogh gepresenteerd. De molen 'Le blute-fin' is midden jaren zeventig verworven door de oprichter

van het museum, Dirk Hannema. Recent onderzoek van het Van Gogh Museum in Amsterdam heeft uitgewezen dat het schilderij toe te schrijven is aan Vincent van Gogh. Naast De molen 'Le blute-fin' worden er twee stijlverwante schilderijen van Vincent van Gogh gepresenteerd en één schilderij van Arnold Hendrik Koning. Verder zijn er werken tentoongesteld die Dirk Hannema verwierf bij kunsthandel Hein, waaronder schilderijen van Huet en Troyon, tekeningen van Redon en Millet, laat-middeleeuwse sculptuur en een beeld van Degas.

BELGIË

Brussel – Museum voor Schone Kunsten
www.fine-arts-museum.be/
0032-2-508324

Jules Schmalzigaug

29-10-2010 t/m 23-01-2011

Jules Schmalzigaug (1882-1917) was de enige Belgische schilder die in de vooroorlogse periode betrokken was bij de ontwikkeling van het futurisme. De Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België or-

ganiseren een tentoonstelling die gepaard zal gaan met de publicatie van een catalogus. In 1912 vestigde Schmalzigaug zich te Venetië waar hij zich de futuristische vormtaal eigen maakte via de avant-garde kunstwereld daar. In het najaar van 2010 kunt u zijn unieke oeuvre aan de hand van een selectie van schilderijen en werken op papier zélf ontdekken.

Gent – Design Museum
www.design.museum.gent.be/
0032-9-2679999

Art deco en art nouveau uit Nederland. Een selectie uit de collectie van het Drents Museum Assen
03-07-2010 t/m 24-10-2010

Oostende – Mu.ZEE
www.kunstmuseumaanzee.be/
0032-5950818

Bij Ensor op bezoek
t/m 29-08-2010 ■

LEDENBIJDRAGE

Thea de Hilster
penningmeester

Op dit moment zijn er nog een aantal leden die hun bijdrage over 2010 niet betaald hebben. In april hebben ze een betalingsherinnering toegestuurd gekregen en gelukkig hebben veel leden hun bijdrage alsnog overgemaakt. Omdat de acceptgirokaarten

niet meer voorradig waren, had ik verzocht om het bedrag via een eigen overschrijving te doen. Dit betekent wel dat men er speciaal aan moet denken. Daarom hier alsnog een oproep: hebt u uw bijdrage nog niet overgemaakt doe het dan zo snel mogelijk. Weet u niet meer of u het al gedaan heeft dan graag een e-mail of telefoontje naar de penningmeester:

penningm@vvnk.nl
of
0299 432 522 ■

Redactie Nieuwsbrief

teksten

Ben Stork
06-23552634,
redactie@vvnk.nl

vormgeving

Eef de Hilster
webmaster@vvnk.nl